

93642

RICHTLIJNEN MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

Richtlijnen milieu-effectrapportage
Glastuinbouwlocatie Zuid-Holland Zuid

Richtlijnen milieu-effectrapportage
Glastuinbouwlocatie Zuid-Holland Zuid

Voorlopig vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Zuid-
Holland d.d. 10 juni 1998.

Behandeld in de gecombineerde vergadering van de
Statencommissies voor Milieu en Grootstedelijk Rotterdam en
Ruimtelijke Ordening, Volkshuisvesting, Verkeer, Vervoer en
Economische Aangelegenheden d.d. 3 juli 1998.

Definitief vastgesteld bij besluit d.d. 15 juli 1998.

INHOUDSOPGAVE

1. Inhoudsopgave.....	5
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming.....	6
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven.....	8
4. Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling.....	12
5. Gevolgen voor het milieu	14
6. Vergelijking van alternatieven	17
7. Leemten in informatie.....	18
8. Evaluatieprogramma	19
9. Vorm en presentatie.....	20
10. Samenvatting van het MER.....	21

BIJLAGE: 1

Lijst, samenvatting en behandeling van inspraakreacties en adviezen

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Gedeputeerden Staten van Zuid-Holland hebben het voornemen voorstellen te doen voor de realisering van een nieuwe locatie voor glastuinbouw in Zuid-Holland Zuid met een oppervlakte van 265 ha netto (ongeveer 600 ha bruto). Deze locatie zal worden opgenomen in het nieuwe streekplan Zuid-Holland Zuid. Ten behoeve van deze locatiekeuze in het streekplan zal een milieu-effectrapport worden opgesteld.

Provinciale Staten van Zuid-Holland zijn het bevoegd gezag voor het vaststellen van het streekplan. Op grond van de Wet op de Ruimtelijke Ordening en het delegatiebesluit m.e.r. van september 1988 bereiden Gedeputeerde Staten de besluitvorming voor. Tevens vervullen Gedeputeerde Staten in deze procedure de rol van initiatiefnemer.

De startnotitie voor deze activiteit heeft met ingang van 23 februari 1998 tot en met 23 maart 1998 ter inzage gelegen. Gedurende deze periode zijn inspraakreacties en adviezen ingekomen. In bijlage 1 bij deze richtlijnen is aangegeven welke reacties zijn ontvangen en hoe ze in deze richtlijnen zijn verwerkt.

Aan de hand van deze richtlijnen zal het milieu-effectrapport worden opgesteld. Nadat het MER is afgerond zal het gezamenlijk met het ontwerp-streekplan worden gepubliceerd. Op dat moment bestaat de mogelijkheid te reageren op de inhoud van het MER en het ontwerp-streekplan.

In bijlage 1 bij deze richtlijnen is aangegeven welke reacties, wanneer zijn ontvangen en wordt hiervan een samenvattend overzicht gegeven. Tevens wordt aangegeven of en hoe deze reacties in de richtlijnen zijn verwerkt.

2. Probleemstelling, doel en besluitvorming

2.1 Probleemstelling

2.1.1 In een probleemstelling moet worden beschreven voor welke knelpunten het voornemen een oplossing moet bieden.

De keuze voor de Hoeksche Waard als zoekgebied voor de glastuinbouwlocatie dient in het MER gemotiveerd te worden. Uit de startnotitie blijkt dat de glastuinbouwlocatie in de Hoeksche Waard vooral bedoeld is voor de overloop uit het Westland. Aangegeven moet worden of ook nieuwvestiging en hervestiging van elders (bijvoorbeeld IJsselmonde) te verwachten is.

2.1.2 Keuze van de zoekgebieden

Bij de beschrijving van de probleemstelling zal een relatie gelegd dienen te worden met het Integraal Ontwikkelingsplan Westland en met (bestaande) hervestigingsmogelijkheden buiten de Hoeksche Waard, bijvoorbeeld in de B-Driehoek.

Tevens zal aangegeven moeten worden aan welke eisen een locatie in de Hoeksche Waard dient te voldoen om aantrekkelijk en concurrerend te kunnen zijn ten opzichte van andere hervestigingslocaties.

2.2 Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van het doel worden afgeleid. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering worden aangegeven. Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven. Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

In de startnotitie wordt gesproken over een bruto-gebied van 600 ha. Er wordt echter ook verwezen naar beleidsintenties die uitgaan van een gebied van 900-1.000 ha bruto. Geef aan of in het licht van de huidige situatie een realistische inschatting kan worden gemaakt over de realisering van dit beleid.

Indien realisering realistisch lijkt, is het zinvol een doorkijk te geven naar de doelen voor 2030. Dit is in dat geval met name van belang bij de selectie van de locaties omdat bij dergelijke grote gebieden bepaalde faciliteiten mogelijk haalbaar worden (bijvoorbeeld een stoom- en gasturbine, hierna te noemen STEG of een composteerinstallatie).

Bepalend voor de milieueffecten is onder meer de wijze waarop de nieuwe locatie in ontwikkeling wordt genomen (het ambitieniveau). Is er sprake van individuele vestiging van bedrijven, van projectvestiging met een relatief laag collectief niveau of van projectvestiging met een hoog collectief niveau (bijvoorbeeld ten aanzien van waterberging en -levering, energievoorziening en afvalverwerking etcetera). Daarbij zal ook de fasering in de ontwikkeling en uitgifte van het terrein een rol spelen.

Deze onderwerpen dienen dan ook expliciet in het MER aan de orde te komen.

2.3 Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies en dergelijke) gelden bij dit voornemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Aangegeven moet worden of er in (de omgeving van) het studiegebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld ten aanzien van landschap en natuur, met speciale aandacht voor ganzen, en ten aanzien van de beleidsontwikkeling voor het waterstaatkundig beheer van het Haringvliet. Ook het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) en het omgevingsplan voor de Hoeksche Waard moeten in beschouwing worden genomen. Een tweede groep van beleidsvoornemens betreft de toekomstige ontwikkeling van de glastuinbouwfunctie in Zuid-Holland, zoals het IOPW, de glastuinbouw in de B-driehoek, de Zuidplaspolder en op IJsselmonde, het beleid voor solitaire glasbedrijven en dergelijke.

De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten worden aangegeven. Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven (bijvoorbeeld grens- en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend. Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor de herziening van het streekplan Zuid-Holland Zuid. Ook moet worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

In het MER dient ingegaan te worden op de relatie met het MER over de bedrijfsterreinontwikkeling in de Hoeksche Waard en de ontwikkelingen/stand van zaken rond de realisering van de A4-Zuid.

Daarbij dient met name aandacht te worden geschonken aan de consequenties van de voornemens die elkaar beïnvloeden. De consequenties van deze beïnvloeding, ook voor de uiteindelijke keuzes op basis van beide milieu-effectrapporten, dienen duidelijk in beeld te worden gebracht.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voorzover deze gevolgen hebben voor het milieu. Voorzover zinvol, kan daarbij onderscheid worden gemaakt tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer).

3.2 Ontwikkeling van alternatieven

3.2.1 Werkwijze

In dit MER moeten alternatieven binnen de Hoeksche Waard ontwikkeld worden om de milieugevolgen van de verschillende alternatieven tegen elkaar af te wegen en om te kijken in hoeverre de verschillende alternatieven voldoen aan de gestelde doelen. De keuze van de geselecteerde locaties en de alternatieven moet worden gemotiveerd evenals de selectie van het voorkeursalternatief.

Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven.

Bij de ontwikkeling en uitwerking van alternatieven in het MER kan de hieronder weergegeven werkwijze worden gevolgd.

In eerste instantie kunnen daarbij alle potentiële, reële locatiealternatieven in de Hoeksche Waard geselecteerd worden en aan de hand van locatiecriteria getoetst worden.

Vervolgens kunnen de meest veelbelovende alternatieven op inrichtingsniveau uitgewerkt worden met name met betrekking tot de milieueffecten.

Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht.

1. Beschrijving van de selectie van locaties

- Hoe zijn de locaties gekozen? Welke uitsluitende criteria zijn hierbij gehanteerd?
- Op welke wijze zijn de scores voor diverse criteria bepaald op basis waarvan de afweging van alternatieven plaatsvindt?
- Waarom is voor een bepaalde begrenzing van de locatie gekozen?

Deze stap kan resulteren in een beperkt aantal reële locatiealternatieven.

2. Opstelling van het programma van eisen voor de te ontwikkelen glastuinbouwlocatie

- Wat is het ambitieniveau van de locatie en wat zijn de aard en omvang van de te vestigen glastuinbouwbedrijven?
- Wat is de verwachte productierichting (%groenten/potplanten/bloementeel, % vollegrond/substraatteelt en de marges hierin)?
- Wat is de verwachte verkeersaantrekkende werking en de benodigde infrastructuur?
- Wat zijn de mogelijkheden voor landschappelijke inpassing? Wat is de hoogte van de aan te leggen kassen en overige bebouwing? Wat is de wijze van aanleg?

- In hoeverre wordt er gebruikgemaakt van assimilatielicht en welke mogelijkheden zijn er voor energie- en CO₂-voorziening?
- Wat is het waterverbruik, welke waterstromen (regenwater, gietwater, grondwaterinfiltratie vanuit vollegrondsteelt, spuiwater vanuit substraatteelt, aanvoer van en afvoer naar bestaand of aan te leggen oppervlaktewater) zullen er in het gebied plaatsvinden (in m³/m²/uur)?

Op basis hiervan kan een standaardinrichting voor de uit stap 1 resulterende locaties geformuleerd worden.

3. Locatiespecifieke inrichtingsalternatieven

Uitgaande van de standaardinrichting kan vervolgens per geselecteerde locatie een inrichtingsalternatief beschreven worden, waarin in ieder geval de volgende locatiespecifieke aspecten aan bod komen.

- Verkeersstromen en infrastructuur; maatregelen om overlast en onveilige situaties te voorkomen.
- Mogelijkheden voor woonbebouwing en ondersteunende bedrijfsruimten.
- Opties voor gebruik van duurzame energie en energiebesparing.
- Ecologische structuur, natuurwaarden, landschappelijke inpassing.
- Waterhuishouding.

Op basis hiervan kan per locatie een optimalisatie plaatsvinden uitgaande van een hoger ambitieniveau dan bij de standaardinrichting. Deze optimalisatie moet zich niet alleen toespitsen op bijvoorbeeld economische of verkeerskundige aspecten, maar met name op vorengenoemde milieuaspecten, zodat gekomen wordt tot milieuvriendelijker inrichtingsalternatieven.

4. Meest milieuvriendelijke alternatief (mma)

Afweging van de geoptimaliseerde alternatieven leidt tot de formulering van het mma: Dit kan één van de locaties uit dit MER zijn, ontwikkeld op basis van richtlijn 3.4, dan wel een mogelijke combinatie van locaties voor de realisering van glastuinbouw en bedrijfsterreinontwikkeling, die op basis van het 'brugdocument' (zie hoofdstuk 6) als meest milieuvriendelijke combinatie naar voren komt.

3.2.2 Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen kunnen worden getroffen. Het gaat hier om voorzieningen die worden getroffen om belasting van het grond- en oppervlaktewater met nutriënten (vollegrond teelt en spuiwater) te voorkomen. Ook maatregelen om effecten van bestrijdingsmiddelen op de water- en luchtkwaliteit te voorkomen, moeten beschreven worden. Daarnaast betreft het maatregelen om te voorkomen dat actuele natuur- en landschapswaarden worden aangetast of verloren gaan (met inbegrip van belangrijke rust- en voedselgebieden voor ganzen) en maatregelen om (zoveel mogelijk) te voorkomen dat de realiseringmogelijkheden van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur worden aangetast.

Als de activiteit effecten heeft in één of meerdere gevoelige gebieden zoals bedoeld in het Provinciale compensatiebeleid, dan geldt het compensatiebeginsel. Indien dit het geval is, zal het MER moeten beschrijven of de alternatieven, ook na het treffen van mitigerende maatregelen, wezenlijke waarden in deze gebieden aantasten.

Als er wezenlijke waarden worden aangetast, moet worden aangegeven:

- of er een zwaarwegend maatschappelijk belang is voor het realiseren van de activiteit in of nabij de gevoelige gebieden;
- of er alternatieve locaties mogelijk zijn waarbij geen wezenlijke waarden worden aangetast. Indien dat het geval is zullen deze locatiealternatieven moeten worden uitgewerkt op hetzelfde detailniveau als de overige alternatieven;
- welke fysieke compenserende maatregelen bij de alternatieven genomen kunnen worden, indien ook na het treffen van mitigerende maatregelen wezenlijke waarden worden aangetast.

3.2.3 Selectie van locaties binnen de Hoeksche Waard

In de startnotitie is aangegeven dat er een systematisch en transparant selectieproces is doorlopen, bestaande uit een uitsluitende, een beperkende en een rangschikkende fase. In het MER kan deze systematiek verder worden uitgewerkt.

In dat geval kan in de uitsluitende fase aangegeven worden op grond van welke criteria gebieden in de Hoeksche Waard expliciet worden uitgesloten als locatie. Ook de beperkende fase, waarin concrete locaties worden aangewezen, dient systematisch en transparant uitgevoerd te worden. Hierbij spelen positief en negatief sturende criteria een rol. Het is daarbij in ieder geval noodzakelijk dat de resterende locaties van een zodanige omvang zijn dat de voorgenomen activiteit er kan worden uitgevoerd.

In de rangschikkende fase dienen de resterende locaties onderling met elkaar te worden vergeleken. Hierbij dient in ieder geval gebruikgemaakt te worden van criteria met betrekking tot milieuhygiëne, ruimtegebruik, natuur en landschap, bodem en water, bestuurlijk-juridische aspecten en financieel-economische aspecten.

Expliciet moet aangegeven worden welk gewicht aan de verschillende criteria wordt toegekend.

3.3 Nulalternatief

Er kan sprake zijn van een reëel nulalternatief, namelijk wanneer blijkt dat de behoefte veel minder groot is dan nu wordt ingeschat. In deze situatie waarin het voornemen niet gerealiseerd wordt, is het nulalternatief gelijk aan de autonome ontwikkeling inclusief de gebiedseigen behoefte aan een glastuinbouwwareaal. Als er geen sprake is van een reëel nulalternatief, dan moet dit worden onderbouwd en kan worden volstaan met de beschrijving van de bestaande toestand inclusief de autonome ontwikkeling als referentiekader.

3.4 Meest milieuvriendelijke alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

Bij het ontwikkelen van het mma kan gekozen worden voor een actieve aanpak. Dit houdt in dat per stap nagegaan moet worden of optimaal met het milieu rekening wordt gehouden en dat toepassing van de beste bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering bij de ontwikkeling van dit alternatief als uitgangspunt wordt genomen.

Bij de ontwikkeling van het mma dient aandacht te worden besteed aan:

- mogelijkheden voor collectieve voorzieningen met betrekking tot energie en water;
- opties voor duurzame energie: warmtekracht koppeling, benutting van afvalwarmte, wind, geothermisch of warmte-opslag;
- landschappelijke inpassing en benutting van de groene structuur;
- natuurwaarden;
- beperking van de effecten op de waterhuishouding in het gebied;
- leefbaarheid in omliggende gebieden: verkeersbewegingen, minimaliseren geluid- en lichthinder;
- fasering van de ontwikkeling van het glastuinbouwgebied;
- eisen die aan de kassen gesteld zullen worden ('groen label' kassen).

4. Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan:

de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten.

Voor wat betreft de ontwikkeling van andere activiteiten in de regio (met name de bedrijfsterreinontwikkeling van 250 (eventueel 340) ha netto) wordt verwezen naar het gestelde onder 2.3.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locaties en hun omgeving, voorzover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water enzovoort) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals woonkernen, natuur- en milieubeschermingsgebieden. In de studiegebieden liggen gas- en olietransportleidingen die van invloed kunnen zijn op de inrichting van de gebieden. Hier moet in het MER aandacht aan besteed worden.

In de volgende paragrafen wordt aangegeven welke aspecten van de bestaande toestand en de autonome ontwikkeling moeten worden beschreven.

4.1 Ecologie

In het MER dienen de ecologische systemen en relaties tussen habitats binnen het studiegebied en de leefgebieden buiten het studiegebied beschreven te worden. Duidelijk moet worden gemaakt wat de betekenis van de gebieden is voor de ecologische hoofdstructuur. Een ecohydrologische analyse van de studiegebieden is gewenst. De ligging van natuurgebieden en de aanwezige flora en fauna (met name 'rode lijst'-soorten) moeten in kaart worden gebracht.

4.2 Landschap en cultureel erfgoed

In het MER moet duidelijk gemaakt worden wat de landschappelijke structuur van de gebieden is (bijvoorbeeld de visueel-ruimtelijke kenmerken, dijken, verkaveling, beplantingen en afzonderlijke elementen) en welke bekende en potentiële archeologische vindplaatsen en bouwkundige monumenten aanwezig zijn. Bij de waardebeoordeling van landschap en cultuurhistorie dient van bovenlokale waarderingen te worden uitgegaan.

4.3 Bodem en waterhuishouding

In het MER moet een beschrijving van de bodem worden opgenomen. Ook de geologische en geohydrologische opbouw van de ondergrond dient in kaart te worden gebracht. Hierbij dient in het bijzonder aandacht te worden besteed aan de aanwezigheid van mogelijk te doorgraven slechtdoorlatende lagen en de doorlatendheid van de watervoerende systemen.

De oppervlaktewaterhuishouding en de relatie tussen oppervlaktewater en grondwater in de verschillende gebieden dienen in het MER aan bod te komen. Ook moet een beschrijving van de geohydrologische stromingspatronen en de effecten daarvan op de aanwezige zoet-zoutgrensvlakken (verzilting of verzoeting) worden opgenomen. Eventuele mogelijkheden (natuurontwikkeling) en effecten (verzilting) van dynamisch rivierbeheer, met name in het gebied tussen de Biesbosch en Voordelta moeten aan de orde te komen.

In het MER dient ook een beeld geschetst te worden van de waterkwaliteit van het oppervlakte- en grondwater.

4.4 Woon- en leefomgeving

De infrastructuur in de gebieden dient ingericht te zijn op de hoeveelheid vrachtwagenbewegingen (afvoer en toelevering) en personenwagens. De huidige infrastructuur (met name de breedte van de wegen) dient in het MER beschreven te worden. Ook moet een beeld geschetst worden van het leefmilieu in de omliggende woongebieden, bijvoorbeeld met betrekking tot verkeersdruk, verkeersveiligheid, geluidsbelasting, de nabijheid en toegankelijkheid van recreatie- en natuurgebieden en open agrarisch gebied.

5. Gevolgen voor het milieu

5.1 Algemeen

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen.

- Bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, omkeerbaarheid, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid.
- Naast negatieve effecten moet ook aan positieve effecten aandacht worden besteed.
- Behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals de toename van de verkeersintensiteit en de veiligheidsaspecten die gerelateerd zijn aan de voorgestane vorm van energievoorziening.
- Bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd of een 'worst case-scenario' worden gebruikt.
- Onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld; minder gangbare voorspellingsmethoden moeten worden gemotiveerd.
- De manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.
- Vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden.

Bij het proces van locatieafweging moeten in ieder geval per alternatief de volgende aspecten beschreven worden: aantasting van natuur en landschap, inpassingsmogelijkheden, gevolgen voor bodem en water, externe ontsluitingsmogelijkheden, mogelijkheden voor meervoudig gebruik, kansen op grootschalige aanvoer van energie, water, CO₂ en op gezamenlijke verwerking van afvalstromen.

Bij de bepaling van de inrichtingseffecten moet er rekening mee gehouden worden dat verschillende productierichtingen/teelten een verschillende invloed zullen hebben op het gebruik van de locatie. De te beschrijven milieueffecten zijn: effecten op bodem en waterhuishouding, verkeer, energie, natuur en landschap, lichthinder, (recreatief) medegebruik, overlast voor omwonenden (lawaai, licht, verkeersveiligheid, barrières etcetera).

5.2 Ecologie

In het MER dient voor de geselecteerde alternatieven te worden beschreven wat de effecten van het initiatief zijn op de aanwezige flora en fauna en de ecologische systemen en relaties (bijvoorbeeld barrièrevorming). Duidelijk moet worden of er aantasting plaatsvindt van functies van het gebied als voortplantings-, overwinterings-, pleister- of foerageerplaats voor diverse diersoorten, met nadruk op kenmerkende, zeldzame en bedreigde soorten.

Daarbij dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de effecten op de overwinterende ganzenpopulaties in dit deel van de Delta.

Bij de beschrijving van de (ook lange termijn) effecten dient rekening gehouden te worden met de invloeden van directe vernietiging, verdroging, verstoring, versnippering en eutrofiëring. Voor verstoring wordt hierbij gedacht aan de effecten van assimilatielicht op vogels, vleermuizen en amfibieën.

5.3 Landschap en cultureel erfgoed

De effecten van de bouwhoogte van kassen en bedrijfsgebouwen op het landschap moeten beschreven worden. Eveneens moet er aandacht zijn voor de landschappelijke inbedding van de waterberging (bassins voor hemelwateropvang) en de plaatsing van de bedrijfswoningen (bij de bedrijven of enigszins geclusterd) en ondersteunende bedrijven.

Voor de uiteindelijk geselecteerde locatie is het van belang om een archeologisch karteringsonderzoek uit te voeren om eventueel aanwezige archeologische waarden te inventariseren.

5.4 Bodem en waterhuishouding

In het MER dient aandacht besteed te worden aan de te verwachten veranderingen voor de geomorfologie (natuurlijke kreken en oevers) en bodem.

Hierbij dient speciale aandacht besteed te worden aan de effecten van de aanleg van regenwaterbassins: bijvoorbeeld de verhoging van de bodemdruk en de vermindering van infiltratie van neerslag, en de daarmee samenhangende mogelijke verlaging van de grondwaterstand en verhoging van (zoute) kwel. De invloed van de afvoer van overstorten van regenwaterbassins op het oppervlaktewater dient hierbij ook in het MER aan bod te komen. Ook moeten de effecten op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater beschreven worden (belasting met nutriënten en bestrijdingsmiddelen), zowel in geval van vollegrondsteelt als bij substraatteelt. Ook moet in het MER de afvoer van spuiwater en de riolering worden beschreven (volledig gesloten systeem of wordt een deel van het oppervlaktewater gebruikt als natuurlijk zuiveringssysteem) en de milieueffecten die deze werkwijze heeft.

5.5 Energie en CO₂-voorziening

In het MER moet specifiek aandacht worden besteed aan de energie- en CO₂-voorziening. Het is zinvol studie te verrichten naar de mogelijkheden en milieueffecten van (toekomstige) warmte-opslag in de bodem of het gebruik van duurzame energie zoals windmolens. Ook veiligheidsaspecten van de voorgestane vorm van energievoorziening dienen hierbij betrokken te worden.

In de startnotitie wordt aangegeven dat de MJA-E-eisen doorgetrokken worden tot in 2010 met een zwaardere taakstelling op het gebied van energie-efficiency. De afspraken uit het nieuwe convenant 'Glastuinbouw en Milieu' zullen leiden tot een aanscherping van het huidige 'Besluit tuinbouwbedrijven met bedekte teelt milieubeheer' in een nieuwe AMvB Glastuinbouw die omstreeks 2000 van kracht wordt. Het is zinvol hier in het MER reeds rekening mee te houden.

5.6 Verkeer

Het voorziene gebied zal in een werkgelegenheid voorzien van een groot aantal mensen van buiten en brengt dus het nodige verkeer met zich mee. Deze effecten dienen in het MER aan de orde te komen. De praktijk leert, dat in veel van de huidige glastuinbouwgebieden de wegen te smal zijn voor de benodigde vrachtwagenbewegingen. In het MER moeten de effecten van het voornemen op de belasting van het bestaande wegennet door vracht- en woon-werkverkeer beschreven worden, evenals de gevolgen hiervan voor de verkeersveiligheid en de geluidsoverlast. De tijdige realisering van de eventueel benodigde infrastructuur en overige maatregelen om nadelige effecten te voorkomen of te beperken moeten aan bod komen.

5.7 Woon- en leefomgeving

De gevolgen van eventuele lichtemissies (zowel in het horizontale als verticale vlak) moeten in beeld worden gebracht (welke emissies en welke gebieden). Ook overige aspecten die de visuele beleving kunnen beïnvloeden dienen in het MER in beschouwing genomen te worden. Indien er sprake is van een composteerinstallatie, zullen de effecten hiervan in kaart moeten worden gebracht, met name de geuremissie. Daarnaast moet er aandacht besteed worden aan effecten op de geluidsbelasting, eventuele barrièrewerking.

6. Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie(s) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, wordt aanbevolen een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

In de vergelijking van de alternatieven dient ook aandacht besteed te worden aan de consequenties van andere initiatieven in de Hoeksche Waard voor de te verwachten milieueffecten van de glastuinbouwlocatie.

In een 'brugdocument', dat onderdeel zal uitmaken van zowel het 'MER-Glastuinbouw Zuid-Holland Zuid' als het MER Bedrijfsterreinontwikkeling Hoeksche Waard, dienen de mogelijkheden van onderlinge beïnvloeding van de verschillende initiatieven op volwaardige wijze te worden uitgewerkt. Dit betekent dat ook de milieugevolgen van eventuele combinaties beschreven moeten worden.

7. Leemten in informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. Evaluatieprogramma

Wij zullen bij de herziening van het streekplan, aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een evaluatieonderzoek wordt gegeven, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de verschillende selectiestappen en de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie bevelen wij verder aan om het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen; een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen; duidelijker kaartmateriaal te gebruiken in het MER (ten opzichte van de startnotitie): recent, goed leesbaar, met duidelijke legenda.

10. Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma;
- het voorkeursalternatief;
- de belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGE 1

Samenvatting en behandeling van de binnengekomen inspraakreacties op de startnotitie-MER GLASTUINBOUW Zuid-Holland-ZUID.

De volgende instanties hebben op de startnotitie-MER-GLASTUINBOUW gereageerd.

1. Vereniging Natuurmonumenten	d.d. 18 maart 1998
2. Stichting Groen en Leefbaar	d.d. 25 maart 1998
3. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	d.d. 20 maart 1998
4. NV Rotterdam-Rijn Pijpleiding Maatschappij	d.d. 25 maart 1998
5. NV Nederlandse Gasunie	d.d. 23 maart 1998
6. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	d.d. 23 maart 1998
7. Vereniging Hoeksche Waards Landschap	d.d. 20 maart 1998
8. Gemeente Cromstrijen	d.d. 20 maart 1998
9. Gezamenlijke reactie van de gemeente Cromstrijen, Burgemeesters en Wethouders van Strijen, Binnenmaas, 's-Gravendeel, Korendijk en Oud-Beijerland	d.d. 17 maart 1998
10. Commissie voor de MER	d.d. 22 april 1998

Samenvatting van de opmerkingen van vorengenoemde instanties:

Ad 1. Vereniging Natuurmonumenten

De Vereniging acht de voorselectie van het zoekgebied te beperkt en vindt dat de voorkeurslocatie van de provincie niet in de startnotitie mag worden meegenomen. Daarnaast wordt gevraagd rekening te houden met de toekomstige ontwikkelingen op het gebied van water- en rivierbeheer en de vergroting van de (P)EHS alsmede de mobiliteit, waarbij het doortrekken van de A4 niet als vaststaand feit mag worden gezien.

Wijze van behandeling/beantwoording:

Onder punt 2.1.1 van de richtlijnen wordt gevraagd om bij de probleemstelling een relatie te leggen met het IOPW en met (bestaande) hervestigingsmogelijkheden. Tevens wordt gevraagd om de keuze voor de Hoeksche Waard als zoekgebied voor de glastuinbouwlocatie in het MER te motiveren (2.1.2). Ook dient de initiatiefnemer aan te geven of ook nieuwvestiging en hervestiging van elders (bijvoorbeeld IJsselmonde) te verwachten is. In richtlijn 2.3 wordt gevraagd in te gaan op de relatie met het MER over de bedrijfsterreinontwikkeling in de Hoeksche Waard en de ontwikkelingen/stand van zaken rond de realisering van de A4-Zuid.

Ad 2. Stichting Groen en Leefbaar

De stichting heeft onder meer grote twijfels met betrekking tot de economische haalbaarheid en stelt het op prijs om met de provincie hierover van gedachten te wisselen.

De stichting verzoekt om op ingenomen standpunten en besluiten met betrekking tot het zoekgebied terug te komen.

Wijze van behandeling/beantwoording:

In gesprekken met de stichting is meerdere malen uitgebreid van gedachten gewisseld (laatstelijk op 2 juni 1998) en is door de provincie aangegeven hoe in de startnotitie tot een voorlopige inperking van de zoekruimte en tot een voorlopige voorkeursbepaling binnen de Hoeksche Waard is gekomen.

Ad 3. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Het Ministerie vraagt, mede namens de inspecteur Milieuhygiëne Zuid-West van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) om rekening te houden met het Kabinetsstandpunt over de actualisering van de VINEX met betrekking tot de nieuwe glastuinbouwcentra. In dit verband wordt speciale aandacht gevraagd voor de punten: landelijk beleid, gebiedsuitwerking, restwarmte en CO₂, water, landschapseffecten, verkeer, aard en omvang van de vervoersbewegingen.

Wijze van behandeling/beantwoording:

Verwezen wordt naar de richtlijnen 5.4, 5.5. en 5.6. In richtlijn 2.1.2 is gevraagd de keuze voor de Hoeksche waard nader te onderbouwen.

Ad 4. NV Rotterdam-Rijn Pijpleiding Maatschappij

De NV merkt op dat er in de startnotitie niets over transportleidingen is opgenomen. De NV wijst erop dat er veiligheidszones gelden welke afkomstig zijn van het Ministerie van VROM.

De maatschappij vraagt om in de MER-rapportage aandacht te besteden aan 'openingspunten' in verband met onderhoudswerkzaamheden aan de leidingen.

Wijze van behandeling/beantwoording:

In hoofdstuk 4 wordt gevraagd aandacht te besteden aan gas- en olietransportleidingen.

Ad 5. NV Nederlandse Gasunie

De Unie is van mening dat de ligging van gastransportleidingen bepalend kunnen zijn voor de glastuinbouwwinrichting.

Wijze van behandeling/beantwoording:

Voorzover thans onderzocht lopen er geen gastransportleidingen onder en/of door het zoekgebied. Overigens wordt in hoofdstuk 4 gevraagd aandacht te besteden aan gas- en olietransportleidingen.

Ad 6. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Deze dienst vraagt aandacht voor de eventuele effecten op de archeologische waarden. Gewezen wordt op de schadelijke effecten van en bij de vergraving van de bodem en de grondwaterpeilverlaging. Verzoekt om bij het formuleren van het mma en het voorkeursalternatief het bodemarchief te ontzien, respectievelijk de effecten op het bodemarchief mee te wegen!

Wijze van behandeling/beantwoording:

In richtlijn 5.3 wordt met dit verzoek rekening gehouden.

Ad 7. Vereniging Hoekschewaards Landschap

De vereniging geeft de navolgende reactie op de startnotitie:

- Er dient op nationaal niveau een vergelijkend locatie-onderzoek voor glastuinbouw te worden verricht.
- De MER moet een scenario bevatten, waarin de effecten voor de totaal voorziene hoeveelheid glas worden beschreven.

- Ook dient de MER een scenario te bevatten, waarin de totale effecten op ruimte, natuur, landschap en infrastructuur worden beschreven. Daarnaast wordt gesteld dat het HOP niet richtingbepalend, maar hoogstens richtinggevend mag zijn.
- De MER dient ook de effecten te beschrijven van (rest)assimilatieverlichting op de fauna. Zulks in een 'minimaal en maximaal' effect scenario.

Wijze van behandeling/beantwoording:

In richtlijn 2.1.2 wordt verzocht de keuze voor de Hoeksche Waard en de selectie van locaties binnen het gebied nader te onderbouwen. Verder wordt verwezen naar de richtlijnen 2.1.1, 2.1.2 en 5.1 tot en met 5.7.

Ad 8. Gezamenlijke reactie van de gemeenten in de Hoeksche Waard, Cromstrijen, Strijen, Binnenmaas, 's-Gravendeel, Korendijk en Oud-Beijerland

De gemeenten kunnen zich er niet in vinden dat de startnotitie zich beperkt tot zoeklocaties in de Hoeksche Waard. Genoemd worden locaties in Noord-Holland, West-Brabant en Zeeland. Er wordt een interprovinciale MER-afweging bepleit. Onder inachtneming van de bestaande bestuurlijke afspraken, wordt indringend verzocht de keuze voor een locatie in de Hoeksche Waard in heroverweging te nemen. Zulks tegen de achtergrond van de conclusies van het LEI-rapport. Wanneer de noodzaak voor een glastuinbouwlocatie in de Hoeksche Waard wordt aangetoond dan is de inpassing daarvan onder andere een groot infrastructureel aandachtspunt. Daarnaast dient een en ander te worden benaderd in samenwerking met de uitkomsten van de MER-bedrijventerrein in de Hoeksche Waard.

Wijze van behandeling/beantwoording:

In de richtlijnen wordt gevraagd de keuze voor de Hoeksche Waarden de selectie van locaties binnen het gebied nader te onderbouwen. De consequenties voor de infrastructuur zullen bij de effectvoorspelling moeten worden meegenomen.

In de richtlijnen wordt gevraagd een relatie te leggen met het MER-Bedrijfsterreinontwikkeling Hoeksche waard.

Ad 9. Gemeente Cromstrijen

In aanvulling op de onder ad 8 genoemde punten wordt nogmaals aandacht gevraagd voor uitbreiding van het zoekgebied.

Wijze van behandeling/beantwoording:

Zie voor de beantwoording van deze opmerking onder ad 8.

Ad 10. Commissie voor de MER

Het advies van de commissie MER heeft als basis gediend voor de richtlijnen. In deze richtlijnen is wat nadrukkelijker uitgegaan van het locatieselectieproces in de startnotitie.